

YORUBA

ASA ISINKU NI ILE YORUBA

Iku je nnkan ibanuje lorile aye, sugbon sibesibe awon eniyan a maa gbadura pe eniyoowu ti yoo ba ku ki o ma fi ojo olojo lo. Opolopo oriki ni awon babanla wa fun iku, bi i:

“Iku ni i fo ile adun

Iku ni i pa babalawo bi eni ti ko gbofa,

Iku ni i pa onisegun bi eni ti ko loogun,

Iku ni i pa alufaa ti o gboju bi eni ti ko l’Olorun Oba,

Iku lo pa Abiri ti Abiri fi ku,

Iku pa Abiri, Abiri re orun alakeji”

Yoruba ka asa isinku si pataki pupo, bi arugbo won ba si gbo, ti o to, ki o to jade laye, won a maa nawo nara lati se ayeye isinku naa.

Ona meta ni a le pin iku si:

1. Oku agba
2. Oku ofo
3. Oku abiku

1. Oku agba

Oku agba ni oku eni to dagba, darugbo ki o to ku. O je nnkan ayo, idunnu ati ori-ire. Adura ki a sin arugbo eni ni gbogbo aye maa n gba. Inawo repete si ni iku arugbo bayii maa n je. Bi o ba se pe oko tabi idale ni iru oku bayii ba gbe ku, won gbodo ru u wale ki a to sin in, a si gbodo maa tu adie irana kan lo niwaju re ti won ba n ru u bo.

2. Oku Ofo

Oku ofo je oku ibanuje nitori pe iku odo ni, ti o fi iya ati baba saye lo. O je iku odomokunrin tabi ti olomoge. “E ku idagiri” “E ku ateyinku” “E ku ayolo” “E ku gbigba ohun t’Olorun wi” E ku afojuri” tabi “E ku ofo” ni a n ki olofo bayii.

Won ki i saaba ru iru oku bayii kiri, sugbon bi awon agba ba pa a lase pe dandan ki a ru iru oku bayii wale, o di oku ti a gbodo tu adie irana ni iwaju re. Eyinkule tabi koro ni a maa n sin iru oku bayii si.

3. Oku Abiku

Iku omo-owo tabi omo eyin ja si iku abiku, a si ka iru oku bayii si ‘Akenu’. Yoruba ko ka iru iseleye bayii si ohun ti o ye ki o ba ni lokan je pupo, paapaa julo nigba ti iya ati baba omo ti o se alaise ba wa laye. Won gba pe omi ni o danu, agbe ko ti i fo, bi agbe ko ba si ti i fo, a o tun ni anfaani atipon omi miiran. Inu igbe tabi ni eyinkule ni won maa n sin won si.

Awon Eto Isinku ni Aye Atijo

1. Itufo Oku

Eyi ni eto akoko, o je lati so fun awon eniyan tabi araalu pe enikan ku. Bi ipo, ojo ori tabi aaye oku ba se ri ni aarin ilu ni a se e tu ofo re. Bi Oba ilu ba ku, ti ilu naa si je ilu pataki, a ki i so pe oba ku, ede ti won maa n pe ni: Ile baje, Oba waja, Oba sun tabi opo ye.

2. Ile Oku Gbigbe

Bi oku ba ni omo, akobi re lokunrin (aremo) tabi eyi ti o dagba ju ninu awon omokunrin ti o bi, ti o wa ni ibi ti a o sin oku si ni yoo la ile isinku ki awon eniyan to bere si ni i gbe ile naa. Awon ana oku, ti o fe iyawo ni idile oku tabi awon okunrin-ile lo maa n gbe ile isinku.

Ile ti a koko ha ati eyi ti a ha gbeyin ni a maa n pe ni Ilepa Oku. Won a maa ko pamo ni. Ilepa oku yii ni a maa n fi bura ti ariyanjiyan ba waye lori eni to ku, yala o je awon kan lowo tabi won je e lowo, ati bee bee lo.

Ti a ba fe fi ilepa bura, a o bu die somi, a o sepe loju-oori oku naa, a o si gbe e mu loju gbogbo molebi oku. Igbagbo Yoruba ni pe eni to ba fi ilepa bura lori iro yoo jade laye titi ojo keje ti o ba bura. Nitori idi eyi, a ki i saaba fi ilepa bura a fi ti oro ba di karangida patapata.

Ti oku ko ba lomo laye tabi ti awon omo re kere pupo, okan lara awon aburo oku ni yoo la ile isinku, ti yoo si ha erupe ikeyin.

3. Oku Wiwe

Awon Yoruba gba pe o ye ki a toju oku daradara ki a si se e loge ki a to sin in nitori pe o n lo si aye miiran ni. Ose ati kanhinkanhin ni a fi n we oku. Leyin eyi to ba je obinrin won yoo dirun fun un, won a si fa irun fun okunrin, won yoo si ge/re eekanna owo ati ti ese re. Awon adahunse a maa ra kanhinkanhin ti a fi we oku, irun ori oku ati eekanna owo ati ti ese oku lati fi se oogun.

4. Oku Didi

Awon ohun ti a maa n lo lati di oku ni aso funfun, iko owu funfun, fonran owu dudu ati funfun ati eeru meje fun obinrin ati mesan-an fun okunrin. Ti won ba fe wo aso fun un, aso to dara ni won yoo wo fun un, eyin ni won si gbodo koju sokoto si.

5. Tite Oku

Gbangba ita, lori eni tabi ibi ti aye ba wa laarin ile ni won maa n te oku si, a o wa da aso iyebiye bo o, aya ni o ni lati ko soke. Awon obinrin ile ati omo-osu ile yoo maa pe oriki orile ati oriki oku naa ni mesan-an-mewaa. Bee si ni awon onilu yoo maa fi ilu soro aro ati oro iwuri nipa eni ti o ku naa.

6. Gbigbe Oku si Koto

Leyin ti oku ba ti wa ninu posi, ohun ti o kan ni gbigbe si koto. Iko owu ni won yoo fi gbe posi naa. Sinu koto tabi iboji ti a ti gbe. Akobi oku ni yoo koko bu yepe si i, ki awon omo to ku naa to maa bu yepe le e lori, ti won yoo si ki i daradara. Leyin ti won ba ti gbe oku si koto tan ni jije-mimu yoo bere ni pereu.

ORO OKU

Orisiirisii oro oku ni a maa n se leyin ti a ba ti sin oku tan. Lara awon oro oku naa ni ikota, ikije ati ikitaadogun. Eyi ni sise awejewemu ni ojo keta, keje ati ikeedoogun ti won ba sin oku.

Bakan naa a tun maa n se oro isinku awon onise owo ile Yoruba bi i Babalawo, Ode, alagbede, onilu ati bee bee lo.